

Michael Frisk
Kulturmiljöavdelningen

dnr RAÄ-2026-546

Enkät om klimat och kulturmiljö 2026

I denna PM finns definitioner av begrepp och en sammanställning av de sexton frågor som Riksantikvarieämbetet ställer i enkäten till länsstyrelserna om klimatförändringar och kulturmiljö 2026. PM:n är tänkt att vara ett stöd för dem som besvarar webbenkäten. Den kan användas för att förbereda svar på enkätfrågorna, till exempel genom att i förväg ta fram underlag som är bra att ha till hands när frågorna i webbenkäten besvaras.

Underlag i Riksantikvarieämbetets årliga uppföljning av klimatförändringarnas effekter

Enkäten om klimatförändringar och kulturmiljö riktar sig till alla länsstyrelser och ingår i Riksantikvarieämbetets årliga uppföljning av klimatförändringarnas effekter och dess påverkan på kulturmiljöer och det regionala och lokala kulturmiljöarbetet.

Sammanlagt ställs sexton frågor. Frågorna handlar om klimatrelaterade händelser och förlopp under 2025 som påverkade kulturmiljöer i länet, och om kostnaderna för att förebygga, dokumentera och återställa skador. Vi ber er även bedöma frågor om vilka förutsättningar länets kommuner har att arbeta med kulturmiljöer, klimatrelaterade risker och klimatanpassningar. Enkäten avslutas med några frågor om vilken påverkan arbetet med klimatrelaterade händelser och klimatanpassning har haft för länsstyrelsens övriga arbete på kulturmiljöområdet under 2025.

Definitioner

Kulturmiljöer

Med kulturmiljöer avses enskilt byggnadsminne, fornlämning och övrig kulturhistorisk lämning, kommunala och regionala kulturmiljöanspråk, kulturresevat (statliga och kommunala), kyrka/kyrkomiljö, riksintresse för kulturmiljövården, skyddad bebyggelse (k eller q bestämmelser, statligt byggnadsminne och världsarv. Miljöerna finns registrerade med beteckningar i Riksantikvarieämbetets lämnings- och bebyggelseregister, samt i förteckningar över riksintressen, kulturresevat och världsarv.¹ En kulturmiljö kan preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större avsnitt av landskapet, en bygd eller en region.²

---

¹ Se tabell 1.

² raa.se 24-12-13. Definition av kulturarv och kulturmiljö.

Tabell 1. Kulturmiljöer med exempel på beteckningar i register och förteckningar.

Kulturmiljö	Exempel på beteckning
Enskilt byggnadsminne ³	B2024:3679 ⁴
Fornlämning och övrig kulturhistorisk lämning ⁵	L1965:8488 ⁶
Kommunala och regionala kulturmiljöanspråk ⁷	Markanvändningsbestämmelse i ÖP och/eller upptagen i kommunala kulturmiljöprogram
Kulturresevat (statliga och kommunala) ⁸	Linnés Hammarby ⁹
Kyrka/kyrkomiljö ¹⁰	B2024:3679 ¹¹
Riksintresse för kulturmiljövärden ¹²	Gävle (X 800) (Gävle socken) ¹³
Skyddad bebyggelse (k eller q bestämmelser) ¹⁴	Kommun/detaljplan beteckning
Statligt byggnadsminne ¹⁵	Förteckning över statliga byggnadsminnen ¹⁶
Världsarv ¹⁷	Södra Ölands odlingslandskap ¹⁸

³ 3 kap. kulturmiljölagen (1988:950).

⁴ Bebyggelseregistret.

⁵ 2 kap. kulturmiljölagen.

⁶ Fornsök.

⁷ 8 kap 13§ plan- och bygglagen (2010:900).

⁸ 7 kap. 9 § miljöbalken (1998:808).

⁹ raa.se 24-06-20. Sveriges kulturresevat.

¹⁰ 4 kap. kulturmiljölagen.

¹¹ Bebyggelseregistret.

¹² 3 kap 6§ miljöbalken.

¹³ raa.se 24-11-18. Riksintressebeskrivningar.

¹⁴ 8 kap 13§ och 17§ plan- och bygglagen.

¹⁵ Förordning (2013:558) om statliga byggnadsminnen.

¹⁶ raa.se 17-08-22. Statliga byggnadsminnen.

¹⁷ whc.unesco.org 2025-09-18. World Heritage List.

¹⁸ raa.se 2025-05-22. 15 Världsarv i Sverige.

Klimatrelaterade händelser och förlopp

Till klimatrelaterade händelser och förlopp räknas de som regeringen lyfter fram som stora utmaningar i skrivelsen *Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning* (Skr 2023/24:97). Se regeringens hemsida <https://www.regeringen.se/contentassets/981309b513244d3eb987e0cf8ff69e37/nationell-strategi-och-regeringens-handlingsplan-for-klimatanpassning-skr.-20232497.pdf>

Klimatrelaterade händelser och förlopp, och dess påverkan på kulturmiljön och kulturmiljöarbetet, finns även sammanställda i Riksantikvarieämbetets utredning *Förvaltningen av kulturmiljöer i ett förändrat klimat*. Se digitala vetenskapliga arkivet <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:raa:diva-7375>

De händelser och förlopp som omnämns i regeringens skrivelse och i Riksantikvarieämbetets utredning är:

Biologiska angrepp, erosion, förändrade ekosystem, havsnivåhöjningar, fukt och kondens, höga eller frekvent växlande temperaturer (nollgenomgångar), höga vattenflöden, invasiva arter, mark- och skogsbränder, marksättningar, ras, skred skyfall, slamströmmar, stormar, vattenbrist och torka samt översvämningar.

Klimatanpassning

Med klimatanpassning avses åtgärder för att anpassa samhället till klimatförändringarna. Åtgärder för anpassning syftar till att öka samhällets resiliens och förmåga att hantera både snabba och långsamma effekter av klimatförändringarna: alltifrån skyfall, stormar, översvämningar, värmeböljor, skogsbränder, korrosion, röta, mögel med mera. Det handlar också om att se möjligheter och ta tillvara positiva effekter av klimatförändringarna.

Parallellt med klimatanpassningen behöver samhället även genomföra åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser och ställa om till fossilfria energikällor, till exempel genom att bygga ut vind-, sol- och kärnkraft och elektrifiera transportsystemen. Det kan även vara åtgärder för att effektivisera användningen av energi i samhället i stort, till exempel i uppvärmningen av byggnader.¹⁹

---

¹⁹ smhi.se 25-08-20 Klimatanpassning, ipcc.ch 25-08-20. Glossary of Terms, European Environment Agency (EAA) 2025-03-06. Climate change mitigation och European Commission (EC) 25-04-08. Adaptation to climate change.

Enkätfrågorna

I detta avsnitt är de sexton frågorna i webbenkäten sammanställda. När frågorna besvaras är det de enskilda händelserna och dess konsekvenser som efterfrågas, inte om de är klimatrelaterade. Det är först när den årliga uppföljningen pågått under flera år som enkätsvar och annat underlag kan visa på långsiktiga trender och ligga till grund för bedömningar om eventuella kopplingar till klimatförändringarna.

1. Påverkades kulturmiljöer i länet under 2025 av någon eller några av följande händelser och förlopp?

Biologiska angrepp, erosion, fukt, förändrade ekosystem, havsnivåhöjningar, höga eller frekvent växlande temperaturer (nollgenomgångar), höga vattenflöden, invasiva arter, mark- och skogsbränder, marksättningar, ras, skred skyfall, slamströmmar, stormar, vattenbrist och torka samt översvämningar.

Ja/Nej/Vet ej.

Obligatorisk. Om svar Nej eller Vet ej – gå vidare till fråga 4.

2. Vilka typer av kulturmiljöer påverkades och hur allvarligt?

Stöd för bedömning av påverkan:

- ”Obetydlig” är en mindre påverkan som kan återställas utan stora kostnader.
- ”Begränsad” är en påverkan som kan återställas men till medelstora kostnader.
- ”Allvarlig” är en påverkan som inte kan återställas eller där detta innebär stora eller mycket stora kostnader.

<i>Kulturmiljö/påverkan</i>	<i>Obetydligt</i>	<i>Begränsat</i>	<i>Allvarligt</i>	<i>Vet ej</i>
a. Enskilt byggnadsminne.				
b. Fornlämning och övrig kulturhistorisk lämning.				
c. Kommunala och regionala kulturmiljöanspråk.				

<i>Kulturmiljö/påverkan</i>	<i>Obetydligt</i>	<i>Begränsat</i>	<i>Allvarligt</i>	<i>Vet ej</i>
d. Kulturresevat (statliga och kommunala).				
e. Kyrka/kyrkomiljö.				
f. Riksintresse för kulturmiljövrden.				
g. Skyddad bebyggelse i detaljplan (k eller q bestämmelser).				
h. Statligt byggnadsminne.				
i. Världsarv.				

3. Uppskatta hur många kulturmiljöer som påverkats begränsat till allvarligt

Stöd för bedömning av påverkan:

- ”Obetydlig” är en mindre påverkan som kan återställas utan stora kostnader.
- ”Begränsad” är en påverkan som kan återställas men till medelstora kostnader.
- ”Allvarlig” är en påverkan som inte kan återställas eller där detta innebär stora eller mycket stora kostnader.

Fritext, uppskatta sammanlagt antal, till exempel 0 (inga), 1, 5 eller "Vet ej".

a. Antal enskilda byggnadsminnen

b. Antal fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar

c. Antal kommunala och regionala kulturmiljöanspråk

d. Antal kulturresevat (statliga och kommunala)

e. Antal kyrkor/kyrkomiljöer

f. Antal riksintressen för kulturmiljövrden

g. Antal skyddad bebyggelse i detaljplan (k eller q bestämmelser)

h. Antal statliga byggnadsminnen

i. Antal världsarv

4. Beviljade länsstyrelsen under 2025 bidrag för att förebygga dokumentera och/eller återställa skador på kulturmiljöer?

Ja/Nej/Vet ej.

Obligatorisk. Om svar Nej eller Vet ej – gå vidare till fråga 9.

5. Hur stora summor beviljades enligt förordningen om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer, under 2025, för att förebygga, dokumentera och återställa skador?

Fråga 5 a-c avser beviljade bidrag under 2025, enligt förordningen om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer, för att förebygga, dokumentera och/eller återställa skador till följd av biologiska angrepp, erosion, fukt, förändrade ekosystem, havsnivåhöjningar, höga eller frekvent växlande temperaturer (nollgenomgångar), höga vattenflöden, invasiva arter, mark- och skogsbränder, marksättningar, ras, skred skyfall, slamströmmar, stormar, vattenbrist, torka, översvämningar. Fritext, ange kostnaden i kr, till exempel 0 (inga), 25 000, 1 200 000 eller "Vet ej".

a. Beviljad summa för att förebygga skador

b. Beviljad summa för att dokumentera skador

c. Beviljad summa för att återställa skador

6. Samfinansierades de beviljade bidragen enligt förordningen om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer (fråga 5) med anslag i kommunal, regional, statlig eller EU budget?

Ange Ja/Nej/Vet ej.

Obligatorisk. Om svar Nej eller Vet ej – gå vidare till fråga 9.

7. Om fråga 6 besvarades ja, ange vilka budgetanslag.

Ange vilka budgetanslag. Flera val är möjliga.

<i>Anslag</i>	<i>Användes/Användes inte</i>
a. Kommunalt anslag	

<i>Anslag</i>	<i>Användes/Användes inte</i>
b. Regionalt anslag c. LIFE d. LONA e. LOVA f. Stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen, Nokås g. Statsbidrag för förebyggande åtgärder mot naturolyckor (MSB) h. Medel för klimatanpassning (Se klimatanpassning.se/stod-och-verktyg/finansiering) i. EU:s solidaritetsfond j. Annat	

8. Hur stora var de sammanlagda summorna?

Fråga 8a-c avser sammanlagda summor 2025 av beviljade bidrag enligt förordningen om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer och anslag i kommunal, regional, statlig eller EU budget. Fritext, ange kostnaden i kr, till exempel 0 (inga), 25 000, 1 200 000 eller "Vet ej".

- a. Sammanlagd summa för att förebygga skador
- b. Sammanlagd summa för att dokumentera skador
- c. Sammanlagd summa för att återställa skador

9. Finns klimatrelaterade risker för kulturmiljön med i de underlag länsstyrelsen lämnar inför kommunernas beslut om planeringsstrategi?

Fråga 9 avser de underlag länsstyrelsen ska tillhandahålla inför kommunernas bedömning av översiktsplanens aktualitet. Se vidare PBL kunskapsbanken, avsnittet "Länsstyrelsens underlag inför beslut om planeringsstrategi."

PBL kunskapsbanken, Länsstyrelsens underlag inför beslut om planeringsstrategi
(<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/processen-for-oversiktsplanering/genomfora/ta-fram-planeringsstrategin/lansstyrelsens-underlag/>)

Svar: Ja/Nej/Vet ej.

Obligatorisk.

10. Hur stor andel av länets kommuner berör klimatrelaterade risker för kulturmiljö i översiktsplanerna?

Uppskatta andelen kommuner:

- 0 till 25 procent
- 26 till 50 procent
- 51 till 75 procent
- 76 till 100 procent
- Vet ej

11. Hur stor andel av länets kommuner planerar för att förebygga påverkan på kulturmiljöer?

Uppskatta andelen kommuner:

- 0 till 25 procent
- 26 till 50 procent
- 51 till 75 procent
- 76 till 100 procent
- Vet ej

12. Hur många av länets kommuner beviljades under 2025 bidrag enligt 8–9 §§ förordningen om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer, för arbetet med kulturmiljö, klimatrelaterade risker och klimatanpassning?

Fritext, ange antal kommuner, till exempel 0 (inga), 2, 49 eller "Vet ej".

13. Hur många ärenden om planering av åtgärder för klimatanpassning, som berörde kulturmiljöer, deltog länsstyrelsen i under 2025?

Fråga 13 avser ärenden om åtgärder för klimatanpassning som syftar till att öka samhällets resiliens och förmåga att hantera skyfall, stormar, översvämningar, värmeböljor, skogsbränder och andra effekter av klimatförändringarna.

Fritext, ange antal ärenden, till exempel 0 (inga), 10, 55 eller "Vet ej".

14. Hur många ärenden om åtgärder med syfte att minska utsläppen av klimatgaser, som berörde kulturmiljöer, deltog länsstyrelsen i under 2025?

Fråga 14 avser ärenden om åtgärder med syfte att minska utsläppen av klimatgaser, till exempel utbyggnad av vind-, sol- och kärnkraft och elektrifiering av transportsystemen. Det kan även vara åtgärder för att effektivisera användningen av energi i samhället i stort, till exempel i uppvärmningen av byggnader.

Fritext, ange antal ärenden, till exempel 0 (inga), 10, 55 eller "Vet ej".

15a. Påverkade de inträffade händelserna under 2025, efterarbetet och arbetet med ärenden om klimatanpassning med mera, länsstyrelsens övriga verksamhet på kulturmiljöområdet?

Välj det alternativ som bäst beskriver påverkan.

- Inte alls.
- Under en del av året.
- Hela året men den förväntas återgå till det normala nästa år.
- Hela året och påverkan förväntas fortsätta nästa år.
- Hela året och påverkan förväntas fortsätta i flera år.
- Vet ej.

15b. Beskriv med egna ord på vilka sätt verksamheten påverkades, till exempel vilka resurser (arbetstid, pengar) som sattes in och hur länge.

Fritext, till exempel vilka resurser (arbetstid, pengar) som sattes in och hur länge.

16. Övriga upplysningar

Fritext: Här kan ni utveckla svaren på de ovan angivna frågorna eller ta upp annat med koppling till klimatrelaterade händelseförlopp.

Referenser

Författningar med mera

Förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer.

Prop. 2017/18:163. Nationell strategi för klimatanpassning.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/03/prop.-201718163>

Skr. 2023/24:97. Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning.

<https://regeringen.se/contentassets/981309b513244d3eb987e0cf8ff69e37/nationell-strategi-och-regeringens-handlingsplan-for-klimatanpassning-skr.-20232497.pdf>

Rapporter

Riksantikvarieämbetet 2022. Förvaltningen av kulturmiljöer i ett förändrat klimat.

<http://raa.diva-portal.org/smash/get/diva2:1718995/FULLTEXT02.pdf>